

Kontrollkäik Iru Hooldekodusse

(1) Õiguskantsler viis 22.10.2008 omal initsiatiivil läbi kontrollkäigu Iru Hooldekodusse (edaspidi hooldekodu).

Hooldekodu on Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti hallatav asutus. Hooldekodu põhimäärus on kinnitatud Tallinna Linnavalitsuse 29.11.2006 määrusega nr 93 „Iru Hooldekodu põhimäärus“.

Hooldekodus on 385 üldhooldekodu teenuse kohta. Kontrollkäigu hetkel oli hooldekodus 385 hoolealust, nendest naisi on 275 (71%), mehi on 110 (29%). Hooldekodus on 160 ametikohta vastavalt hooldekodu direktori 04.06.2008 käskkirjale nr 28 „Iru Hooldekodu koosseisu nimestik seisuga 01.09.2008“, millest täidetud 145.

(2) Kontrollkäigul kontrollis õiguskantsler, kas hooldekodus on tagatud isikute põhiõigused ja –vabadused. Kontrollkäigu raames olid peamisteks küsimusteks hooldekodu tegevuse aluseks olev dokumentatsioon, hoolealuste teavitamine nende õigustest, hoolealuste õiguste piiramise seaduslikkus ning järelevalve hooldusteenuse kvaliteedi ja hooldekodu tegevuse üle.

(3.1) Õiguskantsleri ringkäik hooldekodus ning vastuvõtt hoolealustele ja hooldekodu töötajatele

Kontrollkäigu kestel külastas õiguskantsler hooldekodu ruume.

Õiguskantsleri vastuvõtul käis 10 isikut (9 hoolealust ja 1 töötaja).

Hooldekodu tegevusega seonduvates aspektides kaebasid hoolealused peamiselt järgmiste asjaolude üle:

- hooldekodus on vähe kehalist aktiivsust võimaldavaid tegevusi kõrvalabi mittevajavatele hoolealustele;
- hooldekodus on vähe võimalusi olla värskes õhus kõrvalabi vajavatele hoolealustele.

(3.2) Hooldekodu juhtimine

Sotsiaalhoolekande seaduse (edaspidi SHS) § 17 lg 5 alusel on hoolekandeaasutuse kõrgeimaks organiks asutuse omaniku poolt moodustatud hoolekogu.

Hooldekodu vastusest¹ selgub, et hooldekodus ei ole moodustatud hoolekogu ning hooldekodu kõrgeima organi rollis on Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet.

Tulenevalt eeltoodust **soovib õiguskantsler Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti juhatajal moodustada Iru Hoolekodu hoolekogu.**

(3.3) Kaebuste esitamise kord

Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT) on oma raporti Eesti külastuse kohta² punktis 123 märkinud, et „on vaja

¹ Registreeritud Õiguskantsleri Kantseleis 29.09.2008 nr 7-9/081388/00806804.

² Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.vangla.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=11917/CPT_eeesti.pdf.

kehtestada täpne kord, mis võimaldab hoolealustel pöörduda ametliku kaebusega kindlaksmääratud instantsi poole ning suhelda konfidentsiaalselt pädeva ametkonnaga väljaspool asutust.“

Hooldekodu klientide sisekorraeeskirja³ p 3.1 alusel on kliendil õigus kõigi küsimuste ja kaebustega pöörduda hooldekodu personali poole abi saamiseks. Kontrollimisel selgus, et hooldekodu direktor võtab hoolealuseid vastu kord nädalas.

Hooldekodu direktori 27.08.2008 käskkirjaga nr 40A on vastuvõetud Iru Hooldekodu ettepanekute ja kaebuste menetlemise kord. Antud kord määrab kindlaks hooldekodu ja hooldekodu klientide käitumisreeglid ettepanekute ja kaebuste menetlemisel. Korras on sätestatud muuhulgas kaebuste esitamise ja menetlemise kord, menetlustähtajad, kaebustele vastamise kord ja vaidluste lahendamise kord. Korra punktis 4.1 on sätestatud hoolealuste õigus kaebuse mitterahuldava lahenduse korral pöörduda oma õiguste kaitseks vastavatesse ametkondadesse seadusega ettenähtud korras. Samas ei ole nimetatud korras ega hooldekodu klientide sisekorraeeskirjas toodud vastavate ametkondade nimekiri koos kontaktandmetega.

Kontrollimisel selgus, et hooldekodu klientide sisekorraeeskirjad ja hooldekodu ettepanekute ja kaebuste menetlemise kord ei ole avalikult kättesaadavaks tehtud hooldekodu teadetetahvilil igas hooldekodu osakonnas.

Tulenevalt eeltoodust soovitab õiguskantsler Iru Hooldekodu direktoril täiendada Iru Hooldekodu ettepanekute ja kaebuste menetlemise korda, tuues korras välja lisaks hooldekodusisestele kaebevõimalustele hoolealuste kaebuste lahendamiseks pädevate täiendavate organite nimekirja koos kontaktandmetega. Iru Hooldekodu klientide sisekorraeeskiri, Iru Hooldekodu ettepanekute ja kaebuste menetlemise kord koos hoolealuste kaebuste lahendamiseks pädevate täiendavate organite nimekirja ja kontaktandmetega ning kaebuste formularid tuleb avalikult kättesaadavaks teha teadetetahvilil igas hooldekodu osakonnas.

(3.4) Hoolealuse teavitamine tema õigustest

Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT) on oma raporti Eesti külastuse kohta⁴ punktis 122 öelnud, et „igale hoolealusele ja tema perekonnale tuleks asutusse vastuvõtmisel anda tutvustav infoleht/brošüür, kus on kirjas asutuse kodukord ja hoolealuste õigused. Iga hoolealune, kellel on raskusi antud informatsiooni mõistmisega, peab saama asjakohaseid selgitusi.“

Hooldekodu vastusest selgub, et hooldekodu töökord selgitakse hoolealusele asutusse saabumisel.

Kontrollimisel selgus, et hooldekodu klientide sisekorraeeskirja tutvumisel allkirjastab hoolealune nimetatud eeskirja kahes eksemplaris, millest üks eksemplar jääb hoolealusele ja teine hoolealuse toimikusse. Vajadusel tutvustatakse hooldekodu klientide sisekorraeeskirja suuliselt ka vene keeles. Hooldekodu direktor kinnitas, et hooldekodu klientide sisekorraeeskiri tõlgitakse lähiajal vene keelde.

³ Kinnitatud hooldekodu direktori poolt 01.11.2001.

⁴ Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.vangla.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=11917/CPT_eesti.pdf.

Tulenevalt eeltoodust soovitab õiguskantsler Iru Hooldekodu direktoril välja töötada ammendav ning arusaadav hoolealuste õigusi käsitlev materjal hoolealuste jaoks, mis kirjeldab asutuse sisekorda, hoolealuse õigusi ja kohustusi ning näitab ära võimalikud kaebemehhanismid (asutusesised menetslused, maavanem, õiguskantsler, kohus jne) ja nende kasutamise võimalused. Soovitavaks tuleb pidada hooldekodusisese kaebuste ja ettepanekute esitamise vormi liitmist hoolaluse infobrošüüri. Nimetatud dokument tuleb kirjalikult väljastada igale hoolealusele temale arusaadavas keeles ning vajadusel peab hooldekodu tagama ka dokumendi sisu täiendava selgitamise.

(3.5) Hoolealuste õiguste piiramine

Vastavalt SHS § 20 lõikele 2 kehtestab hoolekandeaasutuses viibiva isiku õiguste piiramise rakendamise korra sotsiaalminister. Sotsiaalminister kehtestas hoolekandeaasutustes piirangute rakendamise korra oma 30.05.2002 määrusega nr 82 „Hoolekandeaasutustes piirangute rakendamise kord“. Selle määruse § 4 alusel võib hoolekandeaasutuses viibivat isikut eraldada psühhiaatrilise abi seaduse § 11 lõikes 1 sätestatud asjaolude esinemise kahtluse korral või isiku poolt avaliku korra rikkumisel, kui see on ainuke võimalus vältida isiku tekitatavat vahetut ja tõsist ohtu enesevigastusele või vägivallale teiste isikute suhtes või nende varale. Isiku eraldamine on hoolekandeaasutuses lubatud kuni kiirabi või politsei saabumiseni. Eraldamiseks loetakse isiku eraldusruumi paigutamist ning seal hoolekandeaasutuse töötaja pideva järelevalve all hoidmist. Eraldamise kohta vormistab hoolekandeaasutuse juht või tema asendaja käesoleva määruse lisas toodud näidise kohase motiveeritud otsuse.

Hooldekodu klientide sisekorraeeskirja p 6.1 sätestab, et sisekorra rikkumisel, mis tuleneb kliendi psüühilise või füüsilise tervisliku seisundi järsust halvenemisest või kui klient on ohtlik iseendale või teiste isikute suhtes, võetakse kasutusele muuhulgas vajadusel teistest eraldamise (kuni üheks ööpäevaks) hooldekodu turvatöötaja järelevalve alla. Hooldekodu klientide sisekorraeeskirja p 6.4 annab ohjeldusmeetmete rakendamiseks korralduse hooldekodu konsulteeriv psühhiaater, tema puudumisel hooldekodu teenindav arst või ülemõde.

Seega on hooldekodu kohustatud hoolealuse igal eraldamisel kutsuma kiirabi või politsei ning eraldamine saab ajaliselt kesta kuni kiirabi või politsei saabumiseni. Eraldamise kohta peab hoolekandeaasutuse juht või tema asendaja vormistama motiveeritud otsuse.

Samas on sisekorraeeskirja sätestatud eraldamise ajaline piirang, milleks on üks ööpäev, ning otsuse võtab vastu psühhiaater, arst või ülemõde. Seega on hooldekodu klientide sisekorraeeskirja vastuolus sotsiaalministri 30.05.2002 määrusega nr 82 „Hoolekandeaasutustes piirangute rakendamise kord“.

Tulenevalt eeltoodust soovitab õiguskantsler Iru Hooldekodu direktoril viia Iru Hooldekodu klientide sisekorraeeskirja kooskõlla sotsiaalministri 30.05.2002 määrusega nr 82 „Hoolekandeaasutustes piirangute rakendamise kord“.

(3.6) Hooldekodu personali eriettevalmistus psüühikahäirega isikutega suhtlemiseks

Hooldekodu hoolealustega kokku puutuvad töötajad peavad läbima kohase koolituse psüühikahäirega isikute inimväärikuse, inimõiguste ja põhivabaduste kaitse kohta.⁵

⁵ Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus Rec(2004)10, artikkel 11.2. Kättesaadav arvutivõrgus: [http://www.coe.int/T/E/Legal_Affairs/Legal_co-operation/Bioethics/News/Rec\(2004\)10%20e.pdf](http://www.coe.int/T/E/Legal_Affairs/Legal_co-operation/Bioethics/News/Rec(2004)10%20e.pdf).

Hooldekodu vastusest selgub, et hooldekodu on lähtunud asutuse koolituskava koostamisel põhimõttest, et hooldekodu on üldhooldekodu. Hooldekodus ei toimu klientide vabaduse piiramist, klientide eraldamist. Sellise spetsiifilise koolituse korraldamist kõigile töötajatele ei pea hooldekodu seetõttu vajalikuks.

Samas hooldekodu klientide sisekorraeeskirja p 6.1 sätestab, et sisekorra rikkumisel, mis tuleneb kliendi psüühilise või füüsilise tervisliku seisundi järsust halvenemisest või kui klient on ohtlik iseendale või teiste isikute suhtes, võetakse kasutusele muuhulgas vajadusel teistest eraldamise (kuni üheks ööpäevaks) hooldekodu turvatöötaja järelevalve alla. Hooldekodu klientide sisekorraeeskirja p 6.4 annab ohjeldusmeetmete rakendamiseks korralduse hooldekodu konsulteeriv psühhiaater, tema puudumisel hooldekodu teenindav arst või ülemõde.

Seega ei saa nõustuda hooldekodu väitega, et ülalnimetatud koolitus ei ole vajalik kuna hooldekodus ei toimu hoolealuste vabaduse piiramist, sest hoolealuse eraldamise võimalus on sätestatud hooldekodu klientide sisekorraeeskirjas, kusjuures eraldamisel võivad osaleda mitte eriettevalmistusega hooldekodu töötajad, vaid hooldekodu turvatöötajad, kellel puudub väidetavalt eriettevalmistus psüühikahäirega isikutega suhtlemiseks.

Tulenevalt eeltoodust **soovitab õiguskantsler Iru Hooldekodu direktoril korraldada vastavad koolitused kõigile hooldekodu hoolealustega kokku puutuvatele töötajatele, seal hulgas ka turvatöötajatele.**

(4) Kokkuvõte

Kontrollkäigu tulemusel teeb õiguskantsler isikute põhiõiguste tagamiseks soovitusel Iru Hooldekodu direktorile ja Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti juhatajale. Soovituste täitmise osas teostab õiguskantsler järelkontrolli 6 kuu möödudes soovituste tegemisest.